

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย เป็นหน่วยงานขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตั้งอยู่ กม.28-29 ถนนสายลำปาง-เชียงใหม่ ตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง บนพื้นที่ 762 ไร่ วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งเพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวโรกาสเจริญพระชนมายุครบ 36 พรรษา เป็นการอนุรักษ์ช้างไทยอย่างยั่งยืน และเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้ดำเนินการอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2535 กิจกรรมของศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยมีดังนี้ การแสดงของช้าง, บริการนั่งช้างชมธรรมชาติ และนั่งช้างท่องเที่ยว, รถบริการนำเที่ยวชมภายในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย เช่น โรงช้าง บ่อก๊าซชีวภาพจากมูลช้างที่ได้รับรางวัลระดับประเทศและอาเซียนกล้าไม้จากมูลช้าง โรงงานผลิตกระดาษมูลช้าง โรงพยาบาลช้าง สวนกล้วยไม้ป่า, บริการห้องประชุมขนาด 50 คน, บริการที่พักภายในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย, กิจกรรมโฮมสเตย์ ฝึกช้างเบื้องต้น, วิทยาลัยการศึกษาพัฒนาช้างไทยและควาญช้าง, บริการอื่นๆ เช่น ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ สินค้าพื้นเมือง ร้านทำเครื่องเงิน ร้านอาหารครัวช้างไทย ร้านอาหารป่าคารา

เนื่องจากในสภาพธรรมชาติ ช้าง ถือเป็นสัตว์เบิกนำ เป็นผู้ให้ร่มเงาแก่ป่าและสัตว์ใหญ่ที่อยู่ทั้งหลาย โดยช้างจะเป็นผู้เบิกทางภายในป่า และดึงรังยอดไม้ ใบไม้ที่อยู่ในชั้นเรือนยอดลงมาเป็นอาหารแก่ตัวเองและสัตว์ป่าอื่นๆ นอกจากนี้ช้างยังเป็นสัตว์มงคลที่บริโภคอาหารจำพวก พืช ผัก และธัญญาหาร ในแต่ละวันด้วยปริมาณมาก ประมาณ 6-12 % ของน้ำหนักตัว และขับถ่ายออกมาประมาณ 60% ของอาหารที่ได้รับประทานเข้าไป

ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย มีช้างในความดูแลเป็นจำนวนมากก่อให้เกิดมูลช้างจำนวนมากในแต่ละวัน ซึ่งก่อให้เกิดมลภาวะตามมา จึงเห็นสมควรที่จะนำมูลช้างมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และเพิ่มมูลค่าให้กับมูลช้าง โดยนำมาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ได้แก่ ก๊าซชีวภาพ, กระดาษมูลช้าง, ปุ๋ยหมักชีวภาพ เพื่อเป็นศูนย์กลางของการนำมูลช้างกลับมาสร้างประโยชน์ และมาตรฐานให้แก่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง และผู้ประกอบการเกี่ยวกับช้างทั่วประเทศ เป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น รวมทั้งยังเป็นการลดมลภาวะ และรักษาสิ่งแวดล้อมอีกด้วย ปัจจุบัน ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยได้พัฒนากระดาษมูลช้างพร้อมแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จากกระดาษมูลช้างตามที่ต้องการและนำมาทำผลิตภัณฑ์ โดยไม่มีกลิ่นเหม็น ประกอบไปด้วย สมุดโน้ต, สมุดโทรศัพท์, กระดาษบันทึก, กล่องใส่กระดาษบันทึก,

กล่องใส่ปากกา ดินสอ, กล่องใส่มีวนกระดาษ, ซองจดหมาย, กระดาษเขียนจดหมาย, ไปรษณีย์, กรอบรูป, อัลบั้มรูป, พัด, ร่ม (เล็ก), โคมไฟ, ดอกไม้ประดับ, แผ่นกระดาษมีสีและไม่มีสี

จากการสัมภาษณ์ วันชัย อัครวิบูลย์กิจ (2549) ผู้ริเริ่มโครงการกระดาษจากมูลซ้าง ตำแหน่งผู้จัดการโรงงาน ได้ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาผลิตภัณฑ์ทางด้าน ตัวผลิตภัณฑ์ นั้นยังไม่มีรูปแบบใหม่ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์และสื่อถึงความเป็นศูนย์อนุรักษ์ซ้างไทย รวมถึงคุณภาพของตัวผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้มาตรฐาน และผู้วิจัยจะแก้ไขทางด้านรูปแบบให้เป็นเอกลักษณ์และสื่อถึงความ เป็นศูนย์อนุรักษ์ซ้างไทย รวมถึงคุณภาพของตัวผลิตภัณฑ์

ดังนั้นผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากกระดาษมูลซ้าง สำหรับศูนย์อนุรักษ์ซ้างไทย เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อผลิตภัณฑ์กระดาษมูลซ้าง สำหรับ ศูนย์อนุรักษ์ซ้างไทย

1.2.2 เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ทำจากกระดาษมูลซ้าง สำหรับศูนย์อนุรักษ์ซ้างไทย

1.2.3 เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ที่ทำจาก กระดาษมูลซ้างระหว่างผลิตภัณฑ์รูปแบบเก่ากับผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่

1.3 สมมติฐานการวิจัย

ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อผลิตภัณฑ์กระดาษมูลซ้าง สำหรับศูนย์อนุรักษ์ ซ้างไทย รูปแบบใหม่ดีกว่ารูปแบบเดิม

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลของการศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากกระดาษมูลซ้าง สำหรับศูนย์อนุรักษ์ซ้างไทย ประกอบด้วยสาระสำคัญ มุ่งเน้นเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎี และหลักการต่าง ๆ ดังนี้

1.4.1 กรอบแนวคิดในขั้นตอนการศึกษาแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย หลักการสำคัญดังนี้ (วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร. 2548 : 17)

1. ภูมิปัญญาของชาวบ้าน
2. มีเอกลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น
3. ความสวยงามและความน่าสนใจ
4. รูปแบบแปลกใหม่ สะดุดตา
5. สะดวกต่อการพกพาขณะเดินทาง ขนาดพอเหมาะ

6. มีการบรรจุหีบห่อยากต่อการชำรุดเสียหาย
7. ราคามีความเหมาะสมกับตัวผลิตภัณฑ์ โดยมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

1.4.2 กรอบแนวคิดในขั้นตอนการพัฒนาปรับปรุงผลิตภัณฑ์

เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิด (วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร. 2548 : 17) ในการประเมินผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์ในแนวทางต่างๆ ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและกลุ่มเป้าหมาย

1. ภูมิปัญญาของชาวบ้าน
2. มีเอกลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น
3. ความสวยงามและความน่าสนใจ
4. รูปแบบแปลกใหม่ สะดุดตา
5. สะดวกต่อการพกพาขณะเดินทาง ขนาดพอเหมาะ
6. มีการบรรจุหีบห่อยากต่อการชำรุดเสียหาย
7. ราคามีความเหมาะสมกับตัวผลิตภัณฑ์ โดยมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

1.4.3 กรอบแนวคิดในขั้นตอนการประเมินผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่เทียบกับ ผลิตภัณฑ์รูปแบบเดิม

1.4.3.1 การประเมินความพึงพอใจในคุณลักษณะด้านต่างๆ ของผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่เทียบกับผลิตภัณฑ์รูปแบบเดิม

ด้านคุณลักษณะที่ต้องการของผลิตภัณฑ์จากกระดามูลข้าง เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดตรงตาม มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.230/2547)

คุณลักษณะที่ต้องการ

ลักษณะทั่วไปต้องประณีต สวยงาม มีรูปแบบ รูปทรง และสัดส่วน ที่เหมาะสม ไม่มีรอยฉีกขาด สิ่งปนเปื้อน หรือตำหนิและไม่มีราปรากฏให้เห็นเด่นชัดตลอดชิ้นงาน

การประกอบด้วยวัสดุอื่น (ถ้ามี) ต้องประณีต ทัดแน่น คงทน เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย และไม่ทำให้คุณค่าของชิ้นงานลดลง

สี (ถ้ามี) ต้องไม่เลอะเทอะ ยกเว้นการทำด้วยเทคนิคพิเศษ และเมื่อลูบผลิตภัณฑ์แล้วสีต้องไม่ติดมือ

การเคลือบเงา (ถ้ามี) ต้องเรียบ สม่ำเสมอ ไม่เป็นเม็ด กรอบ แตก หลุด หรือลอก และไม่ทำให้ชิ้นงานขาดความสวยงาม หรือทำให้เสียรูปทรง

การใช้งาน ต้องสามารถใช้งานได้ตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน

การบรรจุ

หากมีการบรรจุ ให้บรรจุผลิตภัณฑ์จากกระดาษมูลช้างในบรรจุภัณฑ์ที่สะอาดแห้งเรียบร้อย และสามารถป้องกันกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับผลิตภัณฑ์จากกระดาษมูลช้างได้

เครื่องหมายและฉลาก

ที่ฉลากหรือภาชนะบรรจุผลิตภัณฑ์จากกระดาษมูลช้างทุกหน่วยอย่างน้อยต้องมี เลข อักษร หรือเครื่องหมายแจ้งรายละเอียดต่อไปนี้ให้เห็นได้ง่าย ชัดเจน

- (1) ชื่อเรียกผลิตภัณฑ์ เช่น กล่องทึบชูจากกระดาษมูลช้าง
- (2) ขนาดหรือมิติ
- (3) เดือน ปีที่ทำ
- (4) ข้อเสนอแนะในการดูแลรักษา
- (5) ชื่อผู้ทำ หรือสถานที่ทำ พร้อมสถานที่ตั้ง หรือเครื่องหมายการค้า

ที่จดทะเบียน ในกรณีที่ใช้ภาษาต่างประเทศ ต้องมีความหมายตรงกับภาษาไทยที่กำหนดไว้ข้างต้น

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

1.5.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร หมายถึง กลุ่มเป้าหมายที่มำเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จำนวน 1,500 คน ต่อสัปดาห์

กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง กลุ่มเป้าหมายที่มำเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จำนวน 100 คน ต่อสัปดาห์

1.5.2 ตัวแปรที่ศึกษา

1.5.2.1 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

ผลิตภัณฑ์จากกระดาษมูลช้าง ซึ่งแบ่งเป็นรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่

1.5.2.2 ตัวแปรตาม ประกอบด้วย

ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อผลิตภัณฑ์จากกระดาษมูลช้าง

1.6 คำนิยามศัพท์ที่ใช้เฉพาะในการวิจัย

เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงได้กำหนดความหมายของคำต่างๆที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1.6.1 ผลติภรณ์จากกระดาศมุลซ้าง หมายถึง กระดาศที่ผลิตตาม ขั้นตอนในการผลิตมุลซ้างที่ผ่านการย่อยของซ้างนั้นเป็นมุลละเอียด หลังจากนั้นไปหมักทำก๊าซในการหุงต้มแล้วจะนำไปผ่านขบวนการการผลิตตามขั้นตอน จะได้กระดาศมุลซ้างตามที่ต้องการและนำมาทำผลติภรณ์ โดยไม่มีกลิ่นเหม็น ประกอบไปด้วย โปสการ์ด, พัด, สมุดโน้ต

1.6.2 ความพึงพอใจ หมายถึง คุณลักษณะของผลติภรณ์จากกระดาศมุลซ้าง ที่พัฒนาขึ้นใหม่มีคุณสมบัติดีกว่าผลติภรณ์จากกระดาศมุลซ้างแบบเดิม ทั้งในด้านรูปแบบผลติภรณ์และกลุ่มเป้าหมาย

1.6.3 กลุ่มเป้าหมาย หมายถึง พฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายที่เน้นถึงการเลือกซื้อผลติภรณ์ ผู้ซื้อเกิดความพึงพอใจต่อผลติภรณ์ กลุ่มเป้าหมายในที่นี้เน้นถึงตัวกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ และการเลือกซื้อเป็นเพียงจุดหนึ่งของกระบวนการตัดสินใจ และไม่สามารถแยกออกได้จากกลุ่มเป้าหมายสินค้าทั้งที่กระทำโดยผู้ซื้อเอง หรือกลุ่มเป้าหมายโดยสมาชิกคนอื่นๆ ซึ่งมีผู้ซื้อแทนนั้นจะเป็นผู้ทำงานแทนความพอใจของกลุ่มเป้าหมายอีกต่อหนึ่ง ที่มีวัตถุประสงค์ที่จะสนับสนุนให้ความช่วยเหลือซ้าง เพื่อนำรายได้มาสมทบทุนที่ศูนย์อนุรักษ์ซ้างไทยอีกทางหนึ่ง

1.6.4 ศูนย์อนุรักษ์ซ้างไทย หมายถึง เป็นหน่วยงานขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นการอนุรักษ์ซ้างไทยอย่างยั่งยืน และเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ภายในศูนย์อนุรักษ์ซ้างไทยมีกิจกรรมการแสดงของซ้าง, บริการนั่งซ้างชมธรรมชาติ และนั่งซ้างท่องไพร, รถบริการนำเที่ยวชมภายในศูนย์อนุรักษ์ซ้างไทย เช่น โรงซ้าง บ่อก๊าซชีวภาพจากมุลซ้าง โดยนำมาสร้างเป็นผลติภรณ์ต่างๆ ได้แก่ ก๊าซชีวภาพ, กระดาศมุลซ้าง, ปุ๋ยหมักชีวภาพ เพื่อเป็นศูนย์ตัวอย่างของการนำมุลซ้างกลับมาสร้างประโยชน์ และมาตรฐานให้แก่ศูนย์อนุรักษ์ซ้างไทย จังหวัดลำปาง และผู้ประกอบการเกี่ยวกับซ้างทั่วประเทศ เป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น รวมทั้งยังเป็นการลดมลภาวะ และรักษาสิ่งแวดล้อมอีกด้วย